

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

 /проф. Борис БУНЧУК/

“12” 20 24 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення»

Спеціальність 232 Соціальне забезпечення

Галузь знань 23 Соціальна робота

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Соціальна політика складена відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення», спеціальності 232 Соціальне забезпечення, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 12 від «2» вересня 2024 р.).

Розробник: **Шестакова Катерина Юріївна**, кандидат соціологічних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Шестакова Катерина Юріївна**, кандидат соціологічних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. Мета навчальної дисципліни. Характерною особливістю сучасного етапу розвитку світу є відхід від усталених форм економічної, соціальної, гуманітарної політики. Відбуваються радикальні зміни в соціальній сфері не тільки тих країн, що їх раніше відносили до так званого „другого світу“, а й у країнах традиційної демократії. Ці держави опинилися перед необхідністю робити вибір між колективною та індивідуальною відповідальністю за соціальний добробут, між обов'язками найманого працівника та обов'язками роботодавця у страхуванні від соціальних ризиків, між обов'язковою та добровільною участю у соціальних програмах, орієнтацією на позитивні чи на негативні свободи, між місцевим, національним чи наднаціональним регулюванням соціальної сфери. Перехід України до ринкових відносин, її інтеграція до світової економічної системи, зміни у політичній сфері потребують нових підходів до розуміння соціальної політики та перспектив її розвитку. Саме тому для ефективних національних перетворень важливим є аналіз та використання досвіду інших країн, врахування досягнень, обмежень та динаміки розвитку існуючих моделей соціальної політики економічно потужних країн і практики реалізації соціальних програм, теоретичне обґрунтування вибору адекватної моделі соціальної політики. Процеси перетворення викликані, зокрема, дискусіями щодо державного фінансування соціальної сфери та регулювання трудових відносин за умов посиленої трудової міграції та гнучких форм зайнятості, що в теоретико-ідеологічному плані означає перегляд ціннісної бази моделі соціальної політики. Практичні наслідки змін усталених моделей потребують належного аналізу та осмислення. Відтак порівняльний аналіз процесів, що відбуваються в соціальній сфері економічно розвинутих країн у контексті регіональних інтеграцій та глобалізації, набуває особливого значення, він дає змогу відстежити динаміку змін ідеологічних уявлень, їх теоретичного обґрунтування і практичних дій урядів економічно розвинутих країн. Отже, **метою** предмету є ознайомлення студентів з основами соціальної політики як науки та практичного механізму регулювання сучасного суспільного життя.

2. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» (перший рівень вищої освіти) за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», галузі знань 23 «Соціальна робота», затвердженої Вченою радою ЧНУ імені Ю. Федьковича, протокол №4 від 24 квітня 2023 р., вивчення предмета «Соціальна політика» надає такі **програмні компетентності**.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності (ФК):

ФК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.

ФК13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності;

ФК14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» (перший рівень вищої освіти) за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», галузі знань 23 «Соціальна робота», затвердженої Вченою радою ЧНУ імені Ю. Федьковича, протокол №4 від 24 квітня 2023 р., **програмними результатами (ПР)** вивчення предмета «Соціальна політика» наступні:

ПР2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.

ПР10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення.

ПР17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.

3. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	5	150	15		30		105		Екзамен

3.1. Загальна інформація

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин - 150													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі						усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми навчальних занять														
Тема 1. Соціальна політика як практична діяльність і напрям наукових досліджень. Дефініції та контексти соціальної політики.	16	2	4			10								
Тема 2. Історія соціальної політики. Чинники, цінності та принципи соціальної політики. Стилі та інструменти, суб'єкти та об'єкти соціальної політики.	16	2	4			10								
Тема 3. Держава загального добробуту. Діагностика та моніторинг в соціальній політиці. Соціальний аудит	16	2	4			10								
Тема 4. Моделі соціальної політики.	21	2	4			15								
Тема 5. Доходи, багатство, бідність та маргінальність у	26	2	4			20								

соціальної політиці, соціальні виплати та соціальне страхування												
Тема 6. Локальна соціальна політика	16	2	4			10						
Тема 7. Європейська соціальна модель. Інтернаціоналізація соціальної політики.	16	2	4			10						
Тема 8. Соціальна політика в Україні. Особливості нормативно-правової бази України зі соціальних питань	23	1	2			20						
Усього годин	150	15	30			105						
Підсумкова форма контролю	Екзамен											

3.3. Тематика семінарських занять

№	Назва теми з основними питаннями - план	Кількість годин
1.	<p>Соціальна політика як практична діяльність і напрям наукових досліджень. Дефініції та контексти соціальної політики.</p> <p>1. Завдання: на основі матеріалу підручників, а також за самостійним пошуком, підготувати по 2-3 дефініції соціальної політики. Обов'язково вказувати автора та джерело.</p> <p>2. Завдання: проаналізувати сайти Міністерств соціальної політики різних країн, підготувавши презентацію</p> <ul style="list-style-type: none"> - Визначити специфіку назви, що відображає основний напрям роботи (наприклад, міністерство праці, міністерство соціальної допомоги...) - Визначити структуру Міністерства та підрозділи - Проаналізувати напрями роботи та проблеми, які вирішує міністерство - Проаналізувати усі інші аспекти, які будуть здаватись важливими <p>У презентації варто навести скріншоти</p>	4
2.	<p>Історія соціальної політики. Чинники, цінності та принципи соціальної політики. Стилі та інструменти, суб'єкти та об'єкти соціальної політики.</p> <p>1. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. / А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сушицька. За ред. А.О. Ярошенко. – К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. - 289 с.</p> <p>2. Модуль II. Соціальна політика: поняття, напрямки, завдання, с. 51 – 105. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22665/Istoriia%20Ta%20Teoriia%20Sotsialnoi%20Polityky%20Ukrainy.pdf?sequence=1</p> <p>3. За опрацьованими матеріалами підготувати есе на тему «Чому сучасні держави виступають гарантами соціального захисту»</p>	4
3.	<p>Держава загального добробуту. Діагностика та моніторинг в соціальній політиці. Соціальний аудит</p> <p>Держава соціального добробуту:</p> <p>Нижче наведені посилання на наукові публікації. Ваше завдання: розібрати</p>	4

	<p>матеріали між собою, підготувати реферативну доповідь до 10 хвилин за обраним матеріалом. Розповідь можна доповнити слайдами (не більше 5). В дискусії беруть участь усі.</p> <p>Українською мовою:</p> <ol style="list-style-type: none"> http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_3_1/202-205.pdf http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/105889 http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efmapnp_2015_1_11.pdf <p>English:</p> <ol style="list-style-type: none"> https://www.ifn.se/Wfiles/wp/wp662.pdf Соціальний аудит у контексті посилення вимог до корпоративної соціальної відповідальності. URL: http://dspace.wun.u.edu.ua/jspui/bitstream/316497/13196/1/%D0%A1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A1.%D0%86.%20%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%83%2C%20%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B7%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B0%BD%D0%B0%D0%B%D1%96%D0%B7%D1%83%20%28%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8F%29.pdf Методологія соціального аудиту. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Metodologiya-sotsialnogo-audit.pdf У цьому матеріалі дуже багато інформації. Можна розібрати по розділах, у публікації 5 розділів, тобто, можна підготувати п'ять доповідей. 	
4.	<p>Моделі соціальної політики</p> <p><i>Література:</i></p> <p>Стаття 1. Т. Семігіна, Моделі соціальної політики (див. Секція 1)</p> <p>Стаття 2. Підручники у мудлі, в кожному є відповідний розділ.</p> <p>Статті у Секції «Тема 3, Частина 2».</p> <p><i>Завдання: опрацювати характеристики таких моделей:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Соціал-демократична модель Континентальна модель (консервативна) Середземноморська модель Ліберальна модель та її різновиди Українська специфіка моделі соціальної політик Уміти охарактеризувати критерії, за яким відрізняються моделі <p>Заповнити таблицю «Моделі соціальної політики» за посиланням (прикріплене в Мудлі). Заповнюють усі студенти одночасно, кожен може редагувати зміст!</p>	4
5.	<p>Доходи, багатство, бідність та маргінальність у соціальній політиці, соціальні виплати та соціальне страхування</p> <p>Заняття 1</p> <p>Завдання а): розподілити між собою статті (по 2 студентів на один матеріал). Підготувати презентації (тезовий аналіз основних думок автора). Презентації не зачитувати, на екран вивести основні положення, уміти їх усно проаналізувати, не читати, а розповідати. Тривалість доповіді - 5-7 хвилин.</p> <ol style="list-style-type: none"> Деуека, М. (2020). Соціально-економічний розвиток, диференціація доходів та релігійність населення: емпіричний аналіз зв'язків. <i>Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»</i>, (98), 126-138. https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/16099 Козюк, В., & Кремезь, А. (2023). ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НЕРІВНОСТІ РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ І ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД. <i>Innovation and Sustainability</i>, (1), 64–71. https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/134 Комплексна оцінка бідності та соціального відчуження в Україні за 2016-2018 роки. https://ids.org.ua/arhiv/Year_2018_Pov.pdf Наталія Коваліско, Сергій Макеев. мінливі проєкції нерівності: глобальна, локальна, економічна, соціологічна. https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Dinamika-sprinyatta-center.pdf <p>Завдання б): Основні дані (графіки та діаграми) про демографічний склад населення України (віковий, статевий, професійний, релігійний склад тощо) шукати тут: https://ids.org.ua/arhiv/population.pdf Кожна група студентів повинна знайти статдані і уміти усно представити (проаналізувавши попередньо), можна вивести на екран скріншот таблиці чи діаграми. Наприклад, навести основні дані щодо статевого розподілу, або релігійного, або за масцем проживання, або за доходами.</p>	4

	<p>Заняття 2. Соціальне страхування Основне завдання: підготувати аналіз дефініцій (кожний студент самостійно), уміти навести автора дефініції (подати джерело): Бідність, Маргінальність, Соціальне страхування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Цю статтю читати усім! По ній презентації не готувати! Блинова, О. Є. Маргінальність: основні наукові підходи до аналізу [Текст] / О. Є. Блинова // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. – К. : ГНОЗІС, 2009. – Т. XI, част.4. – С. 36-44. http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/7373/%D0%91%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E.%D0%84.%2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y 2. С. 6-30, Читати усім! Соціальне страхування : навч. посібник / М.Г. Марич. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Marych_Soc_Strahvannya_For_On_Line.pdf 3. Бутиліна О. МАРГІНАЛЬНА СИТУАЦІЯ: СТРУКТУРА ТА СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ. https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2012/04/17-25_no-2_vol-41_2012_UKR.pdf 4. Індекс людського розвитку. https://idss.org.ua/ukr_index/LR_ua.pdf 	
6.	<p>Локальна соціальна політика</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна політика у територіальній громаді 2. Соціальне партнерство на місцевому рівні 3. Надання соціальних послуг на місцевому рівні 	4
7	<p>Європейська соціальна модель. Інтернаціоналізація соціальної політики</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Європейський план дій із соціальних прав: цілі та завдання https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_en 2. Принципи програми та інструменти втілення у реальність 	4
8	<p>Соціальна політика та соціальна безпека в Україні. Особливості нормативно-правової бази України зі соціальних питань</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Управлінська структура прийняття рішень з соціальної політики (законодавчий та виконавчий рівні) 2. Основні законодавчі акти з соціальних питань 3. Кальницька М. СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА: ПОНЯТТЯ ТА РІВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ. http://global-national.in.ua/archive/17-2017/118.pdf 4. О. Г. Сидорчук СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/monografii/sidorchuk/sydorchuk_mon.pdf (Ця робота дуже велика. Пропоную розібрати між собою окремі розділи, зокрема, розділ 2, розділ 3, розділ 6.1., розділ 7.3., розділ 8). 	2

3.6. Індивідуальні завдання, передбачені індивідуальним планом

№	Завдання до тем/кількість балів	Кількість годин
1.	Опрацювавши рекомендовану літературу, визначте, які проблеми можуть виникнути у процесі реалізації соціальної політики.	2
2.	Підготуйте таблицю: «Функції соціальної політики».	2
3.	Підготуйте схему: «Суб'єкти соціальної політики».	2
4.	Підготуйте схемі: «Інструменти соціальної політики».	2
5.	Підготуйте таблицю: «Система соціальних служб в Україні».	2
6.	Охарактеризуйте особливості соціальної політики в радянському суспільстві в XX столітті.	2
7.	Визначить основні риси моделей держави загального добробуту.	2
8.	Опрацювавши рекомендовану літературу, визначте, які проблеми можуть виникнути у процесі реалізації соціальної політики.	2
9.	Розкрийте, як співвідносяться соціальна політика і соціальна безпека.	2

10.	Використовуючи Конституцію України, поясніть, як в цьому документі трактується право на соціальний захист громадян України?	2
11.	Використовуючи історичні джерела охарактеризуйте роль сім'ї , приватних благодійників, громади, релігійних установ у вирішенні соціальних проблем.	2
12.	Підготуйте таблицю: «Основні віхи становлення соціального захисту в країнах Європи».	2

3.7. Самостійна робота студента (ІНДЗ)

№	Назва теми/ кількість балів/форма контролю	Кількість годин
1.	Соціальна політика як практична діяльність і напрям наукових досліджень. Дефініції та контексти соціальної політики (3 бали, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Соціальна політика та економічна політика: спільне та відмінне. 2. Поняття та зміст соціального мінімуму. 3. Соціальна політика та ринок (ринкова економіка). 4. Громадянське суспільство та його роль у формуванні соціальної політики.	10
2.	Історія соціальної політики. Чинники, цінності та принципи соціальної політики. Стилі та інструменти, суб'єкти та об'єкти соціальної політики (3 бали, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Вплив Першої та Другої світових війн на формування соціальної політики в Україні. 2. Вплив повномасштабної війни в Україні на розвиток соціальної політики в Україні. 3. Політичні чинники соціальної політики.	10
3.	Держава загального добробуту. Діагностика та моніторинг в соціальній політиці. Соціальний аудит (3 бали, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Моделі державного розвитку. Лібералізм – консерватизм. 2. Евалюація в соціальній політиці. 3. Приклади реалізації держави соціального добробуту в світі 4. Аналіз соціальних програм: принципи та методи оцінки	10
4.	Моделі соціальної політики (3 бали, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Реалізація моделей соціальної політики в державах ЄС. 2. Реалізація моделей соціальної політики в державах Південної Америки 3. Реалізація моделей соціальної політики в державах Південно-Східної Азії 4. Реалізація моделей соціальної політики в країнах Північної Америки та державах Африки	15
5.	Доходи, багатство, бідність та маргінальність у соціальній політиці, соціальні виплати та соціальне страхування (3 бали, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i>	20

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чому бідність притаманна будь-якому суспільству? 2. Рейтинг країн за доходами та нерівністю 3. Зміст та причини бідності, способи вимірювання 4. Між рівністю та справедливістю: проблема бідності в Україні 	
6.	<p>Локальна соціальна політика (5 балів, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Децентралізація соціальних послуг 2. Фінансова політика місцевого самоврядування і місцева соціальна політика 3. Соціальна політика та локальний розвиток 	10
7.	<p>Європейська соціальна модель. Інтернаціоналізація соціальної політики (5 балів, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Європейські соціальні стандарти 2. Поясніть, чому соціальний захист набирає глобального характеру 3. Проаналізуйте, які історичні особливості визначили специфіку «східних» моделей соціальної держави 	10
8.	<p>Соціальна політика в Україні. Особливості нормативно-правової бази України зі соціальних питань (5 балів, на вибір есе/аналіз статті/презентація) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Житлове питання та можливості політики 2. Освітня політика у контексті модернізаційного розвитку 3. Політика щодо внутрішньо переміщених осіб 4. Оцінка соціальної складової регіональної політики із використанням Індексу людського розвитку 	20

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)	Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
--	---------------------------	--------------------

Змістовий модуль №1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
5	5	5	5	10	10	10	10		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Максимальна оцінка за види робіт:

Виступ на семінарському занятті (доповнений презентацією) – 3 бали

Усне доповнення на семінарському занятті, активність під час обговорення – 1-2 бали

Аналіз статті – 3 бали

Есе – 3 бали (приклади есе наведені в системі Moodle).

Присутність на лекціях – 1 бал за кожне заняття

5. Засоби оцінювання

МО2 – тестові завдання, індивідуальні завдання.

МО3 – публічний захист результатів аналізу.

МО4 – есе, аналіз статей.

МО5 – презентації результатів виконання завдань.

МО7 – підсумковий контроль – екзамен.

МО11 – інші види індивідуальних та групових завдань (робота в групі методом мозкового штурму).

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Вимоги до аналізу статті

Реферативний огляд статті є формою закріплення і контролю знань та навичок, набутих студентами в процесі навчання.

Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферативного огляду:

- **вступ** (обґрунтувати актуальність та практичне значення обраної автором проблеми, визначити мету та завдання статті);
- **основна частина** (розкривається тема статті шляхом висвітлення основних питань, дозволяється зробити короткий переказ своїми словами основних позицій змісту);
- **висновки** (необхідно сформулювати: а) науково-теоретичні та практичні підсумки статті; б) навести теоретичні та практичні рекомендації, що впливають з проведеного аналізу. Вони повинні логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу).

Аналіз наукової статті передбачає грамотність. Обсяг аналізу – 1 сторінка формату А4, інтервал 1, шрифт 12.

Вимоги до есе

Есе – (з французької *essai* – «спроба, нарис») – прозаїчний твір невеликого обсягу та вільної композиції, який виражає індивідуальні враження та думки з конкретного приводу або питання, яке заздалегідь не претендує на вичерпну відповідь. Це нове, з певним суб'єктивним тоном слово про щось, що має філософський, історико-біографічний, публіцистичний, літературно-критичний, науково-популярний характер.

Стиль есе вирізняється:

- ~ образністю;
- ~ афористичністю;
- ~ парадоксальністю.

Для передачі особистісного сприйняття автор застосовує:

- ~ чисельні приклади, проводить паралелі;
- ~ добирає аналогії;
- ~ використовує асоціації.

Есе буде виглядати багатше та цікавіше, якщо в ньому наявні:

- ~ непередбачувані висновки;
- ~ неочікувані повороти;
- ~ цікаві зціплення.

Специфіка жанру есе:

1. Назва есе не знаходиться у прямому зв'язку з метою: окрім відображення змісту роботи вона може бути відправним пунктом у роздумах автора, виражати взаємозв'язок частини та цілого.
2. Якщо у творі на літературну тему повинно превалювати раціональне поєднання аналізу художнього твору з власними судженнями, то в есе – яскраво виражена авторська позиція.
3. Індивідуальний авторський стиль – вимога жанру есе!

Рекомендації до структури есе:

Есе являє собою постановку невеликої, конкретної проблеми, яка зазвичай виступає в якості назви самого есе, з наступним розкриттям проблеми студентом;

Есе відповідає на питання «Чому?», однак не на описові питання «Як?», «Який?», «Про що?», або питання, які вимагають відповіді «Так» або «Ні». Іншими словами, есе є певним листом уявному товаришу, який задав питання «Чому?». У відповіді повинно міститись не менше трьох чітких позицій автора (наприклад, «я вважаю», «поперше»...), а у висновках чітко означена позиція автора.

В есе припустима полеміка з іншими авторами (їх думкою), оскільки до завдань студента входить обов'язкова демонстрація начитаності з даного предмета.

Цитування інших авторів припустиме, але помірковано, до конкретного випадку. Внизу сторінки робиться посилання (автор, книга або стаття, рік та місце видання, сторінка). В кінці роботи вказують прочитану літературу (у разі використання конкретних посилань).

Роботу слід логічно вивіряти, писати послідовно. План не включається до роботи.

Перший абзац – завжди короткий виклад того, про що робота (постановка проблеми, сутність).

В основній частині наводиться аргументація пояснення проблеми, підкріплюючи початкове твердження.

В кінці висновок, який впливає з попередніх аргументованих пояснень, що підтверджує початкове твердження.

Загальний обсяг есе – 4-5 сторінок (обґрунтування проблеми – 0,5 сторінки; розкриття в трьох тезах – кожна по 1 сторінці; висновок – 1 сторінка).

Есе – один з небагатьох видів студентських робіт, де можна використовувати епіграф.

Основні вимоги до змісту та оформлення презентації¹

1. Вимоги до змісту мультимедійної презентації:

- відповідність змісту презентації поставленим дидактичним цілям і завданням;
- дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках тощо);
- відсутність фактичних помилок, достовірність представленої інформації;
- лаконічність тексту на слайді;
- завершеність (зміст кожної частини текстової інформації логічно завершено);

¹ Опрацьовано на основі

http://teacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja/osnovni_vimogi_do_zmistu_ta_oformlennja_prezentaciji/63-1-0-5893

- максимальна інформативність тексту;
 - розташування інформації на слайді (переважно горизонтальне розташування інформації, якщо на слайді картинка, напис повинен розташовуватися під нею; бажано форматувати текст по ширині; не допускати «рваних» країв тексту);
 - наявність не більше одного логічного наголосу: почервоніння, яскравість, обведення, миготіння, рух;
 - інформація подана привабливо, оригінально, звертає увагу учнів.
- 2. Вимоги до візуального і звукового ряду:**
- відповідність зображень змісту;
 - відповідність зображень віковим особливостям учнів;
 - якість зображення (контраст зображення по відношенню до фону; відсутність «зайвих» деталей на фотографії або картинці, яскравість і контрастність зображення, однаковий формат файлів);
 - якість музичного ряду (ненав'язливість музики, відсутність сторонніх шумів);
 - обґрунтованість і раціональність використання графічних об'єктів.
- 3. Вимоги до тексту:**
- текст виразно видно на тлі слайда, використання контрастних кольорів для фону і тексту;
 - використання не більше 1-2-х варіантів шрифту.
- 4. Вимоги до дизайну:**
- використання єдиного стилю оформлення;
 - відповідність стилю оформлення презентації (графічного, звукового, анімаційного) змісту презентації;
 - використання для фону слайда психологічно комфортних тонів;
 - використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту).
1. Презентація не повинна бути монотонною і громіздкою (оптимальний обсяг 10-13 слайдів).
 2. На титульному слайді вказуються дані автора (ПІБ і назву навчального закладу), назва матеріалу, дата розробки.
 3. На останньому слайді вказується перелік використаних джерел, активні посилання на всі графічні об'єкти (якщо джерело не вказане одразу на слайді після графіки. На завершальному слайді можна ще раз вказати інформацію про автора презентації.

7. Рекомендована література

7.1. Фахова (основна) – українських та зарубіжних учених

1. Ярошенко А.О., Семигіна Т.В., Сухицька Н.В. Історія та теорія соціальної політики України. Курс лекцій. Навчальний посібник \ За редакцією доктора філософських наук, професора А.О. Ярошенко. Київ, 2018.
<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22665/Istoriia%20Ta%20Teoriia%20Sotsialnoi%20Polityky%20Ukrainy.pdf?sequence=1>
2. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні. Монографія. Київ, 2015.
https://www.idss.org.ua/monografii/2015_Makarova.pdf
3. Соціальна політика в Україні: реалії та перспективи оновлення. Монографія. За редакцією В.Г.Никифоренка. Одеса, 2015.
<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2854/3/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8%20%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

4. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА Навчальний посібник За заг. ред. В. М. Пічі, Я. Б. Турчин. Львів, 2020. <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Sotsial-na-polityka.pdf>

7.2. Допоміжна

1. Шестакова К., Яремчук С., Гнатчук О. Координація систем соціального забезпечення у сфері соціального страхування в Європейському Союзі: інституційно-правові засади. Університетські наукові записки. 2022. № 3 (87). С. 125-137. URL: <https://doi.org/10.37491/unz.87.10> + https://unz.univer.km.ua/article/view/87_125-137
2. Смагло О.М. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ SOCIAL POLICY: REALITIES AND PROSPECTS. ПРИЧОРНОМОРСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ. Випуск 38-2. 2019. http://bses.in.ua/journals/2019/38_2_2019/16.pdf
3. European Social Policy and the COVID-19 Pandemic Challenges to National Welfare and EU Policy Edited by STEFANIE BÖRNER AND MARTIN SEELEIB-KAISER. Oxford, 2023.
4. EU welfare systems and the challenges of poverty and inequality. Nora Milotay, Eamonn Noonan (editors), Denise Chircop, Klaus Müller, Cecilia Navarra, Magdalena Pasikowska-Schnass PE 698.916 – October 2022. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/698916/EPRS_STU\(2022\)698916_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/698916/EPRS_STU(2022)698916_EN.pdf)

8. Інформаційні ресурси

1. Міністерство соціальної політики <http://www.msp.gov.ua>
2. Національний інститут стратегічних досліджень <http://www.niss.gov.ua>
3. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Чернівецький регіональний центр зайнятості <http://www.dcz.gov.ua/chn/control/uk/index>
5. Представництво ЄС в Україні https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
6. Представництво Європейської Комісії в Україні <https://www.euam-ukraine.eu/ua/eu-and-euam/>
7. Міністерство праці та соціального розвитку Канади <https://www.canada.ca/en/employment-social-development.html>
8. Міністерство соціальної політики <http://www.msp.gov.ua>

Орієнтовні запитання на екзамен (Екзамен проходить у формі тесту)

1. Поняття й сутність соціальної політики.
2. Основні категорії соціальної політики.
3. Поняття й визначення термінів «соціальні потреби», «соціальні відносини».
4. Суть категорій «соціальне управління» і «соціальна політика».
5. Суть категорій «соціальні нормативи» і «соціальні стандарти».
6. Мета і основні напрями соціальної політики .
7. Загальна характеристика принципів реалізації соціальної політики.
8. Об'єкт, предмет і завдання соціальної політики.
9. Суб'єкти та об'єкти соціальної політики.
10. Становлення соціальної політики як сфери наукових досліджень.
11. Взаємозв'язок дисципліни «Соціальна політика» із суміжними дисциплінами.
12. Соціальна політика і соціальна справедливість.
13. Взаємозв'язок і взаємовплив соціальної політики і соціальної роботи.
14. Соціальна політика і соціологія.
15. Права і свободи громадян і соціальна політика.

16. Моделі соціальної політики.
17. Функції соціальної політики.
18. Погляди на соціальну справедливість та соціальну рівність і їх суть.
19. Основні причини кризових явищ у соціальній сфері та здійсненні соціальної політики в Україні на сучасному етапі.
20. Особливості діяльності людини як суб'єкта соціальної політики.
21. Основні завдання держави як суб'єкта соціальної політики.
22. Окресліть наслідки перебільшення ролі держави як суб'єкта соціальної політики.
23. Охарактеризуйте діяльність політичних партій як суб'єктів соціальної політики.
24. Визначить особливості діяльності громадських організацій як суб'єктів соціальної політики.
25. Основні напрямки діяльності профспілок як суб'єктів соціальної політики.
26. Основні пріоритети реалізації соціальної політики.
27. Особливості здійснення соціальної політики в Україні.
28. Основні напрямки реформування соціальної політики в українському суспільстві.
29. Основні принципи соціальної політики.
30. Зміст принципу єдності об'єктивного та суб'єктивного у здійсненні соціальної політики.
31. Принцип об'єктивної саморегуляції і цілеспрямованої діяльності у здійсненні соціальної політики.
32. Як Ви розумієте внутрішню свідому мотиваційну діяльність особистості, спрямовану на саморегуляцію свого соціального потенціалу?
33. Принцип комплексності соціальної політики.
34. Принцип єдності організаційних і самоорганізаційних засад у реалізації соціальної політики.
35. Сутність соціальної безпеки людини і суспільства.
36. Поняття та основні параметри соціальної держави.
37. Типологія соціальної політики.
38. Нормативно-правові аспекти соціальної політики та соціальної роботи.
39. Законодавство України, дотичне до надання соціальних послуг.
40. Соціальні нормативи як відправна точка соціальної політики.
41. Державні соціальні стандарти – основа нормативно-правового забезпечення соціальної політики.
42. Мережа організацій, причетних до розв'язання соціальних проблем в Україні.
43. Система соціальних служб в Україні.
44. Мережа відомств України, причетних до соціальної сфери.
45. Охарактеризуйте соціально-класову структуру сучасного українського суспільства та охарактеризуйте основні пріоритети соціальної політики регулювання соціально-класових відносин.
46. Сутність процесів соціальної стратифікації та соціальної мобільності.
47. Сутність соціальної нерівності як суспільного явища. Охарактеризуйте багатовимірний характер соціальної нерівності та особливості її прояву в Україні.
48. Охарактеризуйте систему соціальних цінностей, що сформувалася в сучасному українському суспільстві.
49. Основні завдання соціальної політики щодо регулювання етнонаціональних відносин.
50. Основні особливості та пріоритети соціальної політики, спрямованої на регулювання сімейно-шлюбних відносин.
51. Поясніть, як співвідносяться соціальна політика і соціальна безпека.
52. Як право на соціальний захист трактує Конституція України?
53. Сутність і напрямки соціального захисту.
54. Чим соціальний захист відрізняється від соціального забезпечення?
55. Яку роль у розвитку соціального захисту відіграла церква?

56. Поясніть, чому протягом тривалого історичного часу держава переслідувала жебраків.
57. Соціальний захист в Україні за часів козаччини.
58. На яких принципах ґрунтувалася система соціального захисту у XVIII–XIX ст.?
59. Причини формування сучасної системи соціального захисту.
60. Принципи, на яких ґрунтується сучасна система соціального захисту.
61. Мотиви створення МОП і її роль у глобалізації соціального захисту.
62. Основні напрями системи соціального захисту.
63. Роль недержавних організацій у системі соціального захисту.
64. Основні сучасні проблеми соціального захисту в розвинених країнах світу.
65. Поясніть, чому соціальний захист набирає глобального характеру.
66. В яких формах виявляється глобалізація соціального захисту?
67. Розкрийте суть концепції сталого розвитку.
68. Поняття та функції соціального страхування.
69. Об'єкти і суб'єкти соціального страхування.
70. Види соціального страхування.
71. Цілі пенсійного страхування та умови надання пенсій.
72. Характерні риси солідарної та накопичувальної пенсійних систем.
73. Причини кризи солідарної пенсійної системи в Україні та зарубіжних країнах.
74. Проблема бідності в сучасному світі.
75. Особливості бідності в Україні.
76. Критерії бідності. Що характеризує кожний з них?
77. Способи адресування соціальної допомоги.
78. Наведіть приклади адресування соціальної допомоги в Україні.
79. Що означає термін “держава загального добробуту”?
80. Основні риси моделей держави загального добробуту.
81. Загальні тенденції соціальної політики розвинутих країн світу.
82. Соціальний аудит як напрямок прикладного аналізу соціальної політики.
83. Характерні риси соціального аудиту.
84. Окресліть відмінності між фінансовим та соціальним аудитом.
85. Зарубіжний досвід розвитку соціального аудиту.
86. Об'єкти соціального аудиту.
87. Механізми реалізації соціального аудиту.
88. Процедура і методика проведення соціального аудиту.
89. Індекс людського розвитку (ІЛР) як критерій ефективної реалізації соціальної політики.
90. Вплив міжнародних організацій на формування соціальної політики.